

היחידה: שופטים פרק ב'

חלק 1: פסוקים א'-ה': התוכחה של הנביא ב"בוכים"

פתיחה:

המורה יספר על רוני. לרוני לא אכפת מהלימודים. כמעט בכל השיעורים הוא בחוץ, משחק או מדבר עם חברים כמוהו.

רוני הוא ילד מוכשר עם יכולות גבוהות, אבל הוא בוחר לא להשקיע בלימודים.

ביום שני היה מבחן במתמטיקה. רוני לא למד, אבל החליט בכל זאת לגשת למבחן. הוא ענה על השאלות, ויצא מהכיתה.

שבוע אחרי, המורה מחזיר מבחנים. רוני מקבל את המבחן שלו, והוא רואה שהציון שלו נמוך מאוד. לבו מתמלא צער, והוא בוכה זמן רב.

המורה ישאל את התלמידים: למה רוני בוכה? הרי לא אכפת לו מהלימודים? הוא לא נמצא בכיתה, ולא עושה מאמץ להבין את השיעורים.

רוני הבין שבלי להתאמץ, הוא לא יכול להצליח, והוא הצטער על הבחירה שלו ועל המחיר ששילם עם הכישלון שלו.

עיון בפסוקים:

א וַיַּעַל מִלְאָךְ ה' מִן הַגִּלְגָּל אֶל הַבְּכִים וַיֹּאמֶר אֶעֱלֶה אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאָבִיא אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם וְאָמַר לֹא אֶפְרָ בְרִיתִי אִתְּכֶם לְעוֹלָם

ב וְאַתֶּם לֹא תִקְרְתוּ בְרִית לְיוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת מִזְבַּחֹתֵיהֶם תִּתְצוּן וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלִי מֵהַ
זֹאת עֲשִׂיתֶם

ג וְגַם אָמַרְתִּי לֹא-אֶגְרֹשׁ אֹתָם מִפְּנֵיכֶם וְהָיוּ לְכֶם לְצַדִּים וְאַלֵּהֶם יִהְיוּ לְכֶם לְמוֹקֵשׁ

הנביא מגיע אל בני ישראל שנמצאים במקום שקוראים לו "בוכים".

הנביא אומר להם בשם ה': אמרתי שלא אפר את בריתי אתכם לעולם, אבל אתם הפרתם את הברית הזאת ולא קיימתם את הצד שלכם. ולכן, עכשיו גם אני לא אקיים את החלק שלי בהסכם.

במה בני ישראל הפרו את הברית?

במקום לשמור על הברית עם ה', הם כורתים ברית עם יושבי הארץ.

מה הם עושים? איך הם לא מקיימים את הצד שלהם?

בשני דברים:

1. מתחברים עם יושבי הארץ.

מה למשל? אוכלים איתם ארוחת ערב, הילדים של בני ישראל משחקים עם הילדים שלהם, עושים איתם עסקים, מתחתנים איתם.

2. לומדים מהמעשים של יושבי הארץ, ועובדים עבודה זרה, משתחווים לאל נכר.

ובתגובה, מה ה' עשה?

עד עכשיו, היו לכם ניסים בכיבוש הארץ. המורה יבקש מהתלמידים לתת דוגמאות לניסים בכיבוש הארץ, שמופיעים בספר יהושע.

מעכשיו, אומר המלאך בשם ה': כבר לא יהיו לכם ניסים בכיבוש הארץ. לכל השבטים שנותרו להם שטחים בלתי כבושים, כבר לא יהיו ניסים בכיבוש. אני כבר לא נמצא אתכם ולא אעזור לכם בדרך. אתם עוזבים אותי, אז תסתדרו לבד!

(המורה ישאל את התלמידים: הציווי להוריש את עמי הארץ, שנמצאים בתוך הנחלות של בני ישראל, מופיע גם בתורה וגם בספר יהושע. היכן?)

אם התלמידים לא ידעו היכן, המורה יוכל לכוון אותם לנסות לשער לפי ידע מקדים.

בתורה - כנראה, בסוף חומש דברים.

למה?

משתי סיבות: 1. כי משה נפרד מעם ישראל ולא עובר איתם את הירדן.

2. כי בני ישראל נמצאים בערבות מואב, סמוך למועד כניסתם לארץ, אז

הציווי הזה

חשוב דווקא עכשיו.

בספר יהושע – כנראה, גם בסוף הספר. בעת פרידת יהושע מהעם, הוא רוצה להיות בטוח שהם ממשיכים ללכת בדרך שהוא התווה להם, בדרך ה'.

המורה שואל: למה זה חשוב להוריש את עמי הארץ?

1. יש לעמי הארץ תכונות אנושיות לא טובות.

נוסף על כך, אם בני ישראל לא יהרגו את עמי הארץ, הם עלולים להקדים ולפגוע בהם.

2. עמי הארץ מאמינים בעבודה זרה, ויש סכנה של התבוללות. יש להסביר איך עם ישראל הולך ונעלם כשמתחתנים עם גויים. גם אם האימא יהודייה (ואז לפי ההלכה, הילדים הם יהודים), אך נישאה לנוכרי, הילדים לא ילכו בדרך התורה, וכך אנחנו מאבדים אותם מעם ישראל.

איפה החלק הזה כתוב בפסוק? **ואלהיהם יהיו לכם למוקש.**

המורה ישאל: למה חלק מבני ישראל בחרו שלא להוריש את הגויים בנחלתם? (הרשימה המלאה של השבטים שהורישו/ לא הורישו מופיעה בפרק הקודם.)

1. כי זה קשה להילחם, והם פחדו.

2. כי הם חשבו שכדאי להם לא להילחם עם עמי הארץ.

מדוע? איזו תועלת יכולה להיות לבני ישראל מהעמים שגרים בנחלתם? לדוגמה: מסים - עמי הארץ משלמים מסים לשבט שבתוך נחלתו הם גרים. הוכחה מפסוקים בפרק א': פסוקים כ"ח, ל', ל"ה ועוד.

המורה ימשיך בשאלה נוספת:

בני ישראל, שעכשיו נמצאים בבוכים ושם פוגש אותם המלאך עם הנבואה הזאת, יודעים שהם צריכים להילחם בעמי הארץ, וגם יודעים למה המלחמה הזאת חשובה ולמה היא צריכה לקרות עכשיו. הם גם יודעים שהם לא מקיימים את דבר ה' בעניין הזה וחיים עם הגויים בתוכם.

אז למה הם בוכים?

עכשיו הם רואים כמה נזק הקרבה לגויים גרמה להם, והם מצטערים על המעשים הרעים האלה, ורוצים לתקן אותם ולחזור בתשובה.

מהן שלוש התגובות של העם לדברי הנביא?

1. בוכים.

2. קוראים למקום "בוכים" על שם מה שקרה.

3. מקריבים קרבנות לה'.

חלק 2: פסוקים ו'-י"ט מבנה ספר שופטים

פסוקים ו'-י': הקדמה

פתיחה: סימולציה עם שלושה תלמידים: תדרוך מחוץ לכיתה או בשקט בצד, בלי ששאר התלמידים ישמעו.

1: מנחים את הראשון לספר בהתלהבות רבה על טיול שהיה בו.

2: מבקשים מהשני לחזור על דברי הראשון בלי להחסיר פרטים.

3: מבקשים מהשלישי לחזור על דברי השני, כנ"ל.

המורה שואל: האם התלמיד השני והשלישי הזכירו את כל הפרטים שסיפר הראשון? כן.

אז מה ההבדל?

הראשון נכח בטיול - הוא ראה את המקומות בעיניים, והלך בעצמו במסלול.

הוא חווה והרגיש את הכול, ואילו השני והשלישי לא.

ו וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אֶת הָעָם וַיֵּלְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ לְרִשֵּׁת אֶת הָאָרֶץ

ז וַיַּעֲבְדוּ הָעָם אֶת ה' כֹּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יְמֵי הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר הָאָרִיכוּ יָמִים אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ אֲשֶׁר רָאוּ אֶת כָּל מַעֲשֵׂה ה' הַגְּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל

ח וַיָּמָת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן עֶבֶד ה' בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנִים

ט וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בְּגִבּוֹל נַחֲלָתוֹ בְּתַמְנַת חֶרֶס בְּהַר אֶפְרַיִם מִצְפּוֹן לְהַר-גֵּעִשׁ

י וְגַם כָּל הַדּוֹר הַהוּא נֶאֱסָפוּ אֶל אֲבוֹתָיו וַיָּקָם דּוֹר אַחֵר אַחֲרֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אֶת ה' וְגַם אֶת הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל

העם עובדים את ה' כל ימי יהושע והזקנים, ואחר כך בא דור אחר שלאט לאט מתחיל לעזוב את ה'.

מהי הסיבה לכך?

המורה יקרין את הפסוקים בשקף על הלוח, ויבקש לסמן:

דור ראשון - מי נכלל בו? יהושע והזקנים - בכחול.

דור שני - איך הוא מכונה בפסוקים? העם, הדור ההוא - בצהוב

דור שלישי - אילו מילים מתארות אותו? דור אחר אחריהם - בכתום

את הסיבה לפערים בין הדורות – יש לסמן בירוק.

ו וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אֶת הָעָם וַיֵּלְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ לְרִשֵּׁת אֶת הָאָרֶץ

ז וַיַּעֲבְדוּ הָעָם אֶת ה' כֹּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יְמֵי הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר הָאָרִיכוּ יָמִים אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ אֲשֶׁר רָאוּ אֶת כָּל מַעֲשֵׂה ה' הַגְּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל

ח וַיִּמַּת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן עֶבֶד ה' בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרֵי שָׁנִים

ט וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בְּגִבּוֹל נַחֲלָתוֹ בְּתִמְנַת חָרֶס בְּהַר אֶפְרַיִם מִצְפּוֹן לְהַר גֵּעִשׁ

י וְגַם כָּל הַדּוֹר הַהוּא נֶאֱסָפוּ אֶל אֲבוֹתָיו וַיָּקָם דָּוִד אַחֲרֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אֶת ה' וְגַם אֶת
הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל

פסוקים י"א-י"ט

מושגים:

שוסים

שופט

מיהו השופט? אדם גדול וצדיק שה' בוחר בו להנהיג את עם ישראל.

מהם שני התפקידים של השופט?

1. לשפוט את ישראל: להכריע במריבות בין אנשים, ולקבוע את סדרי החיים בארץ לפי התורה.

2. להילחם באויבים שפוגעים בעם ישראל.

המורה יקריא את פסוקים י"א-י"ט, ויראה לתלמידים שני תרשימים של תקופת השופטים:

1. מבנה מעגלי, עם כיתוב בצד הפנימי של המעגל: חטא, עונש, שופט.

2. מבנה ספירלי שהולך ויורד עם כיתוב בצדדים או בגוף התרשים: חטא, עונש, שופט.

כדאי שצבע הכיתוב יהיה זהה בכל תרשים (סיוע לתלמידים שהלמידה שלהם חזותית) – למשל, החטא יסומן בכתום, העונש באדום, והשופט בירוק (ראו להלן בטבלה).

המורה ישאל: מה ההבדל בין התרשימים?

המורה יכתוב על הלוח דוגמאות לשמות של שופטים שהנהיגו את ישראל בזה אחר זה:

למשל: דבורה, גדעון, יפתח.

נכון, אתם עדיין לא מכירים את השופטים האלה. אבל לפי התרשים, האם יש הבדל במצב של עם ישראל בתקופתם, לפי התרשים הראשון? לא.

אין הבדל. הסדר חוזר על עצמו בכל אחד מהשופטים.

ולפי התרשים השני? יש הבדל גדול מאוד.

לפי התרשים השני, המצב של עם ישראל הולך ויורד משופט לשופט. בימי גדעון, המצב גרוע יותר מהמצב שהיה קיים בימי דבורה. ובימי יפתח, המצב קשה יותר מזה ששרר בתקופת גדעון. זה באמת עצוב מאוד, וזוהי תקופה קשה לעם ישראל:

המורה ישאל: איזה מבין התרשימים מתאים יותר, לדעתכם, לתיאור התקופה, על בסיס הפסוקים שקראנו?

המורה יבקש תשובה+ הוכחה מפסוק י"ט.

התלמידים יגיעו לתשובה, שתרשים 2 מדויק יותר.

הוכחה מפסוק י"ט: **וְהָיָה בְּמֹת הַשּׁוֹפֵט יֵשְׁבוּ וְהַשְּׁחִיתוּ מְאֹבֹתָם**

בשלב הבא, המורה יבקש מהתלמידים לבצע שתי משימות: תיחום בפסוקים של כל אחד מהחלקים+ איתור מילים מנחות.

שופט	עונש	חטא	
ט"ז – י"ח	י"ד-ט"ו	י"א-י"ג	פסוקים
		וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הָרַע בְּעֵינֵי ה',	

<p>וַיִּקָּם ה' שְׁפָטִים וַיִּזְשִׁיעוּם מִיַּד שְׂסִיָּהֶם</p> <p>וְהָיָה ה' עִם הַשֹּׁפֵט וְהוֹשִׁיעֵם מִיַּד אֹיְבֵיהֶם כֹּל יְמֵי הַשֹּׁפֵט</p>	<p>וַיִּתְּנָם בְּיַד שָׂסִים</p> <p>וַיִּמְכְּרָם בְּיַד אֹיְבֵיהֶם מִסָּבִיב וְלֹא יָכֹלוּ עוֹד לַעֲמֹד לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם</p> <p>יַד ה' הִיטָה בָּם לְרָעָה</p>	<p>וַיַּעֲבֹדוּ אֶת הַבְּעָלִים, וַיַּעֲזְבוּ אֶת ה'</p> <p>וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סָבִיבוּתֵיהֶם, וַיִּכְעֲסוּ אֶת ה'</p>	<p>איתור מילים</p>
--	---	---	---------------------------

המורה ישאל: למה זה קורה? למה אנחנו רואים את הירידה הזאת מדור לדור?

שתי סיבות לדבר:

1. ככל שמתרחקים מהימים הנפלאים של הכניסה לארץ, מכל הניסים, ומיהושע, כך הולכים

ויורדים בעבודת ה' - כמו שהסברנו קודם עם הדוגמה של הטיול.

2. בני ישראל מתחברים לגויים של הארץ ולומדים מהם, ובחרים לחיות כמוהם, וגם מתבוללים איתם.

מסרים:

- כאשר אנחנו לא שומעים בקול ה', אנחנו מפירים ברית בינינו לבין ה', ולכן צפוי לנו עונש.
- חשוב להיות חברים ושכנים של אנשים עם מידות טובות, כי החברה מאוד משפיעה עלינו.
- חרטה על מעשים רעים היא ביטוי של הרצון לתקן אותם.
- סכנת ההתבוללות ומשמעותה.